



การสร้างเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซี Creating an EEC Meditation Network

มนตรี วิวาสุข*

Montree Wiwasukh

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: Montree.wi@go.buu.ac.th

(Received: October 8 2024; Revised: December 11 2024; Accepted: January 30 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งเสนอการสร้างเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซี โดยมีความร่วมมือด้านจิตภาวนาแห่งอีอีซีเป็นเป้าหมาย และตัวชี้วัด ได้แก่ การที่วัด สำนัก หรือสถานปฏิบัติธรรมในพื้นที่อีอีซี และหน่วยงานซึ่งบุคลากรเข้าร่วมโครงการวิจัยมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ อาสาสมัครที่เข้าฝึกปฏิบัติในหลักสูตรจิตภาวนาแห่งอีอีซี จำนวน 15 คน เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซี ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยบูรพาโดยนักวิจัยร่วมกับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชลบุรี แห่งที่ 28 โดยคณะอาจารย์จิตภาวนา และอาสาสมัครเข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) ข้าราชการ 2 คน 2) เจ้าของธุรกิจหรือธุรกิจส่วนตัว 4 คน 3) นักศึกษา 1 คน 4) พนักงานบริษัท 4 คน 5) พยาบาล 1 คน 6) แม่บ้าน 3 คน ซึ่งสำนักงานหรือบ้านตั้งอยู่ในจังหวัดระยอง ชลบุรี นนทบุรี กรุงเทพฯ และโตรอนโต ประเทศแคนาดา โดยสองหน่วยงานแรกร่วมกันเป็นผู้ให้ และตัวแทนของหน่วยงานหลังอยู่ในฐานะผู้รับทำให้เครือข่ายมีลักษณะวงล้อหรือดาวล้อมเดือน

คำสำคัญ : เครือข่าย; จิตภาวนา; อีอีซี (เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก)

Abstract

This research article aimed to propose the creation of a meditation network in the EEC, with the EEC meditation cooperation as the goal and the indicators including temples, monasteries, or meditation centers in the EEC area and agencies whose personnel participated in the research project in collaboration with Burapha University. This was qualitative research. The key informants were 15 volunteers who trained in the EEC meditation course. Data were collected from focus group discussions and analyzed using content analysis. The research results found that the creation of the EEC meditation network consisted of Burapha University by researchers in collaboration with the 28th meditation center in Chonburi Province by the meditation masters and 15 volunteers who participated in focus group discussions, consisting of 1) 2 civil servants, 2) 4 business owners or private businessowners, 3) 1 student, 4) 4 company employees, 5) 1 nurse, and 6) 3 housewives, whose offices or homes were located in Rayong, Chonburi, Nonthaburi, Bangkok, and Toronto, Canada. The first two agencies acted as donors, and the representatives of the latter agencies acted as receivers, making the network resemble a circle or a star surrounding the moon.

Keywords : Network; Meditation; EEC (Eastern Economic Corridor)



บทนำ

ในโครงการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการฝึกอบรมและการเผยแพร่หลักสูตรจิตภาวนาแห่งอีอีซี” (EEC, Eastern Economic Corridor เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) มนตรี วิวิฬ์สุข (2566) ได้จัดทำหลักสูตรหรือบทเรียนรายวิชา “จิตภาวนาแห่งอีอีซี” เผยแพร่ในระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดสำหรับมวลชนของมหาวิทยาลัยบูรพา (BUU MOOC, Burapha University Massive Open Online Course) ซึ่งเป็นภาคทฤษฎีของหลักสูตรจิตภาวนาแห่งอีอีซี เมื่อศึกษาภาคทฤษฎีแล้วสามารถเข้าฝึกภาคปฏิบัติได้ ณ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชลบุรี แห่งที่ 28 วัดพุทธศาสตร์ อำเภอกะฉันทร์ จังหวัดชลบุรี โดยเปิดรับผู้ศึกษาภาคทฤษฎีจำนวน 400 คน และภาคปฏิบัติจำนวน 100 คน จากจำนวน 100 คนนั้น ผู้ที่สะดวกอย่างน้อยจำนวน 15 คน จะถูกเชิญเพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่มโดยสมัครใจเพื่อหารือแนวทางการสร้างเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซีโดยคาดหวังว่าเครือข่ายจะเป็นศูนย์กระจายความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจิตภาวนาที่เหมาะสมกับพื้นที่อีอีซีจะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของประเทศต่อไป

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชลบุรี แห่งที่ 28 วัดพุทธศาสตร์ หรือเรียกอย่างสั้นคือ สำนักวัดพุทธศาสตร์ นั้นมีรูปแบบการฝึกปฏิบัติกรรมฐานแบบผสมผสานระหว่างอานาปานสติกับสติปัฏฐานตามหลักอานาปานสติสูตร และมหาสติปัฏฐานสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่ม 14 มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ และเล่มที่ 10 ทีฆนิกาย มหาวรรค (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยเป้าหมายสูงสุดของการฝึกปฏิบัติคือนิพพาน ในขณะที่เป้าหมายของหลักสูตรจิตภาวนาแห่งอีอีซีนำหลักการและวิธีการของสำนักพุทธศาสตร์มาใช้เพียงในระดับโลกยะ คือ การพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิระดับปฐมฌานและนำสมาธิระดับปฐมฌานนั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะพื้นที่อีอีซี ทำให้ได้หลักสูตรจิตภาวนาแห่งอีอีซีซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วยที่มาของจิตภาวนา ความหมาย เป้าหมาย ปฐมฌาน นิรวรรณ ศีล สติ อารมณ์ปรมาตม์ องค์ธรรมการปฏิบัติ อานาปานสติ รูปนาม ปัญญา ญาณ ตัวชี้วัดลำดับการปฏิบัติ สติปัฏฐาน อบายภูมิ นิพพาน ธรรมนิยาม ปฏิจกสัมปทา การดำเนินชีวิตและการทำงานด้วยสมาธิระดับปฐมฌาน บูรณาการภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ: การเดินสติปัฏฐาน การนั่งสติปัฏฐาน การยืนสติปัฏฐาน การกราบสติปัฏฐาน การแผ่เมตตา ผลจากการปฏิบัติจิตภาวนา และโพธิธรรมอุบาย

จากการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยบูรพาโดยนักวิจัยและสำนักวัดพุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ได้หลักสูตรจิตภาวนา

แห่งอีอีซีขึ้น ซึ่งการจะได้มาซึ่งหลักสูตรนั้นต้องผ่านขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งคือ การทดสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย อาสาสมัครเหล่านี้มีอาชีพและที่มาหลากหลายทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนซึ่งเมื่อผ่านหลักสูตรแล้วเห็นว่าสามารถนำแนวทางจิตภาวนาแห่งอีอีซีไปใช้ในชีวิตและการทำงานได้จริง จึงประสงค์ให้มีการทบทวนการฝึกปฏิบัติเป็นระยะและการขยายผลไปสู่หน่วยงานที่ตนสังกัดตามความเหมาะสมต่อไป เพราะเหตุนี้ ความคิดในการพัฒนาเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซีจึงเกิดขึ้น

ในที่นี้ เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของจุดเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบของหน่วยแต่ละหน่วยเรียกว่า โหนด (node) (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2558) ซึ่งมีหลายประเภท งานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะเครือข่ายทางสังคม (Social network) ที่เป็นระบบทางสังคมที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่เรียกว่า “ตัวแสดง” หรือ “ผู้กระทำ” (Actor) เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Dijk, 2006) โดยลักษณะของโครงสร้างมี 4 แบบ ได้แก่ แบบดาวล้อมเดือนหรือแบบวงล้อ (Star หรือ Wheel) แบบเส้นหรือแบบลูกโซ่ (Line หรือ Chain) แบบวงกลม (Circle) และแบบทุกช่องทาง (All-channel) (Hanneman and Riddle, 2005; Mears, 1974)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงของแต่ละเครือข่ายอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยธรรมชาติและการจัดตั้งซึ่งมีความสัมพันธ์อาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล กลุ่มบุคคลกับกลุ่มบุคคล และองค์กรกับองค์กร (ชัชวาล แร่มหล้า และคณะ, 2563) โดยแต่ละเครือข่ายจะมีระยะในการพัฒนา 4 ระยะ ได้แก่ การสร้าง การขยาย การเคลื่อนไหว และการรักษา ซึ่งระยะแรกคือ การสร้างเครือข่ายเป็นระยะที่ยากที่สุดในการพัฒนา (ัญลักษณ์ ธนปกิจ และพัชนี เขยจรรยา, 2560) ในขณะที่การบริหารเครือข่ายต้องร่วมมือกัน 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร บุคลากร การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล ซึ่งเชื่อมโยงกับปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ (พระมหาปรีชา เขมนนโท, 2562) นอกจากเครือข่ายทางสังคมเพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังมีเครือข่ายเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยโดยควรเริ่มต้นเครือข่ายด้วยการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับหลักประโยชน์ 3 ระดับ คือ ปัจจุบัน อนาคต และนิพพาน พร้อมกับนำแนวทางในโอวาทปาฏิโมกข์มาเป็นหลักการในการดำเนินงาน คือ การไม่ทำชั่ว การทำดี และการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ (พระมหาไพฑูริย์ ปภสสโร, สีน งามประโคน และอุทัย สติมัน, 2561) เครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซีจะมีลักษณะเป็นอย่างไรคือคำถามที่สำคัญของงานวิจัยนี้



วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซี

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการวิจัย มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1. กำหนดคุณสมบัติ วัด สำนัก หรือสถานปฏิบัติธรรมในอีอีซี และหน่วยงานที่มีบุคลากร เข้าร่วมโครงการวิจัย 2. ประสานและเชิญหน่วยงานและบุคคล (ตามข้อ 1) ร่วมเป็นเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซี 3. ประสานและเชิญหน่วยงานที่ตอบรับ (ตามข้อ 2) หรือเพื่อกำหนดทิศทางการร่วมมือ 4. ดำเนินการตามทิศทางที่กำหนด และส่งผู้ผ่านการเรียนภาคทฤษฎีไปปฏิบัติในสถานที่จริง 5. ประมวล และประเมินผลการดำเนินงาน 6. เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนกิจกรรมการมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม 7. วิเคราะห์ผลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ วัด สำนัก หรือสถานปฏิบัติธรรม อย่างน้อย 1 แห่ง ซึ่งในที่นี้ คือ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ชลบุรี แห่งที่ 28 วัดพุทธศาสตร์ อำเภอกะฉัง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นสำนักที่มีความร่วมมือกับโครงการวิจัยก่อนหน้าและมีความพร้อมในการฝึกอบรมทั้งด้านอาจารย์จิตภาวนาและสถานที่ และหน่วยงานอย่างน้อย 2 แห่ง มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก

และคัดออกดังนี้ 1. เกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้น อย่างถูกต้องตามกฎหมาย 2. เกณฑ์การคัดออก คือ หน่วยงาน (ตามข้อ 1) ทำผิดกฎหมายและอยู่ระหว่างหลบหนีคดี

เครื่องมือวิจัย คือ แบบบันทึกกิจกรรมตามแผนและผังการดำเนินงานดังนี้ 1. แผนการดำเนินงานตามแบบพีดีซีเอ (PDCA) ได้แก่ P - Plan การวางแผน D - Do การลงมือทำ C - Check การตรวจวัดประเมิน และ A - Action การนำไปปฏิบัติ 2. ผังกระบวนการดำเนินงานแบบไอพีโอ (IPOO) ได้แก่ I - Input ปัจจัยนำเข้า P - Process กระบวนการ O - Output ผลผลิต และ O - Outcome ผลลัพธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการด้วยการประชุมคณะทำงานตามวาระการประชุม คือ เรื่องแจ้งเพื่อทราบ เรื่องสืบเนื่อง เรื่องรับรองรายงานการประชุม เรื่องเสนอเพื่อพิจารณาซึ่งทั้งหมด เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการวิจัยตามแผนภาพที่ 3 และสนทนากลุ่ม โดยมีประเด็นในการสนทนากลุ่ม 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ขอให้ผู้เข้าร่วมสนทนาสะท้อนความเห็นต่อโครงการ และ 2) หรือและกำหนดทิศทางการร่วมมือหรือเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซีสู่บุคคลและสู่หน่วยงานหรือองค์กร ทั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ตารางที่ 1 การประชุมคณะทำงานและสนทนากลุ่ม

ครั้งที่	วันที่	เวลา	สถานที่	เรื่อง
1	27 มีนาคม 2567	18.00 น.	ออนไลน์	วางแผน
2	4 เมษายน 2567	20.00 น.	ออนไลน์	ติดตาม ประเมิน ปรับ วางแผน
3	30 เมษายน 2567	20.00 น.	ออนไลน์	ติดตาม ประเมิน ปรับ วางแผน
4	15 พฤษภาคม 2567	20.00 น.	ออนไลน์	ติดตาม ประเมิน ปรับ วางแผน
5	30 พฤษภาคม 2567	20.00 น.	ออนไลน์	ติดตาม ประเมิน ปรับ วางแผน
6	15 มิถุนายน 2567	20.00 น.	ในที่ตั้ง	ติดตาม ประเมิน ปรับ วางแผน
7	30 มิถุนายน 2567	20.00 น.	ในที่ตั้ง	ติดตาม ประเมิน ปรับ วางแผน
8	8 กรกฎาคม 2567	20.00 น.	ออนไลน์	ติดตาม ประเมิน ปรับ วางแผน และสนทนากลุ่มกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
9	9 กรกฎาคม 2567	20.00 น.	ออนไลน์	ติดตาม ประเมิน เสนอแนะ สรุป

ผลการวิจัย

ผู้กระทำการหรือหน่วยความร่วมมือ (โหนด, node)

- มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาห์สุข หัวหน้าโครงการวิจัย สังกัดสาขาวิชาไทยศึกษา (ปัจจุบันคือภาควิชาศาสนาและปรัชญา) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- ลักษณะความร่วมมือ คือ ร่วมผลิตรายวิชาในระบบ MOOC

- ส่วนงานของมหาวิทยาลัยบูรพาที่ร่วมผลิตรายวิชาในระบบ MOOC หรือ BUU MOOC คือ กองบริหารการศึกษา
- เส้นทางความร่วมมือ 3.1) หัวหน้าโครงการวิจัยขอเสนอการผลิตรายวิชา BUU MOOC สู่ Thai MOOC พร้อมแนบเอกสารประกอบผ่านหน่วยงานต้นสังกัดระดับสาขาวิชา คือ สาขาวิชาไทยศึกษา ต่อหน่วยงานต้นสังกัดระดับคณะ 3.2) หน่วยงานต้นสังกัดระดับ

คณะ คือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอเสนอการผลิตรายวิชาต่อมหาวิทยาลัย โดยกองบริหารการศึกษา 3.3) กองบริหารการศึกษา (ดูแลการผลิต BUU MOOC) ประสานงานกับหัวหน้าโครงการวิจัยเพื่อผลิตและเผยแพร่รายวิชาจิตภาวนาแห่งอัสซีในระบบ BUU MOOC

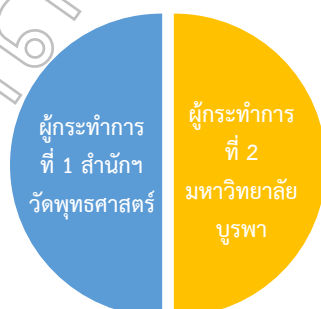
2. สำนักปฏิบัติธรรม 1 แห่ง คือ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชลบุรี แห่งที่ 28 วัดพุทธศาสตร์ อำเภอกะฉัง จังหวัดชลบุรี 1) ลักษณะความร่วมมือ คือ ร่วมฝึกอบรมหลักสูตรจิตภาวนาแห่งอัสซี 2) ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยบูรพา อดีต - ปัจจุบัน 2.1) ด้านการวิจัย ต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี ในโครงการวิจัย 3 เรื่อง ได้แก่ (1) เรื่องการพัฒนาแบบจิตภาวนาแห่งอัสซี ปีงบประมาณ 2564 (2) เรื่องการสร้างหลักสูตรจิตภาวนาแห่งอัสซี ปีงบประมาณ 2565 และ (3) เรื่องนวัตกรรมการฝึกอบรมและการเผยแพร่หลักสูตรจิตภาวนาแห่งอัสซี ปีงบประมาณ 2566 2.2) ด้านบริการวิชาการ ต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี ในโครงการบริการวิชาการ 3 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการไทยศึกษานำความรู้สู่สังคม: การเตรียมสมาธิระดับปฐมฐาน รุ่นที่ 1 ปีงบประมาณ 2565 (2) โครงการไทยศึกษานำความรู้สู่สังคม: การเตรียมสมาธิระดับปฐมฐาน รุ่นที่ 2 ปีงบประมาณ 2566 และ (3) โครงการไทยศึกษานำความรู้สู่สังคม: การเตรียมสมาธิระดับปฐมฐาน รุ่นที่ 3 ปีงบประมาณ 2567

3. หน่วยงานที่มีบุคลากรเข้าร่วมโครงการวิจัย 1) ลักษณะความร่วมมือ คือ ร่วมพัฒนาผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุ 2) ในบรรดาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย 100 รูป/คน นั้น บุคคลที่ประกอบอาชีพในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรไม่แสวงกำไร และผู้ประกอบการ จำนวน 77 คน แบ่งเป็น 2.1) ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 16 คน 2.2) พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 28 คน 3) พนักงานองค์กรไม่แสวงกำไร จำนวน 3 คน

4) ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการ/ผู้รับเหมา จำนวน 30 คน มีผู้สะดวกเข้าประชุมสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอัสซี จำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) ข้าราชการ 2 คน 2) เจ้าของธุรกิจหรือธุรกิจส่วนตัว 4 คน 3) นักศึกษา 1 คน 4) พนักงานบริษัท 4 คน 5) พยาบาล 1 คน 6) แม่บ้าน 3 คน ซึ่งสำนักงานหรือบ้านตั้งอยู่ในจังหวัดระยอง ชลบุรี นนทบุรี กรุงเทพฯ และโตรอนโต ประเทศแคนาดา

ความร่วมมือระหว่างผู้กระทำหรือหน่วยความร่วมมือ

1. ความร่วมมือระหว่างผู้กระทำที่ 1 (มหาวิทยาลัย) กับผู้กระทำที่ 2 (สำนักปฏิบัติ) 1) ผู้กระทำที่ 1 และ 2 ร่วมกันกำหนดเนื้อหาวิชาจิตภาวนาแห่งอัสซีจากหลักสูตรจิตภาวนาแห่งอัสซีเพื่อจัดทำเป็นคลิปวิดีโอ จัดทำแบบประเมินความรู้หรือข้อสอบ ตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหา และประเมินความเหมาะสมของคลิปวิดีโอ 2) ผู้กระทำที่ 1 ดำเนินการให้รายวิชาจิตภาวนาแห่งอัสซีเผยแพร่ในระบบ BUU MOOC และดำเนินการเผยแพร่ให้มีผู้เข้าใช้ระบบและประเมินระบบ จำนวน 400 คน 3) ผู้กระทำที่ 2 จัดเตรียมบุคลากร ระบบออนไลน์ และสถานที่ในการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ เป็นเวลา 10 วัน ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่ได้ผ่านการเรียนภาคทฤษฎีรายวิชาจิตภาวนาแห่งอัสซีในระบบ BUU MOOC โดยให้แนบใบประกาศนียบัตรที่ได้รับจากระบบ จำนวน 100 คน โดยช่วงเวลาในการฝึกปฏิบัติเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 90 วัน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2567 4) ผู้กระทำที่ 1 ส่งเหตุการณ์การฝึกอบรมอย่างมีส่วนร่วมและประชุมร่วมกับผู้กระทำที่ 2 โดยมีการประชุมร่วมทั้งออนไลน์และในที่ตั้ง จำนวน 9 ครั้ง เพื่อวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุง ตามระบบการทำงานแบบพีดีซีเอ (PDCA)

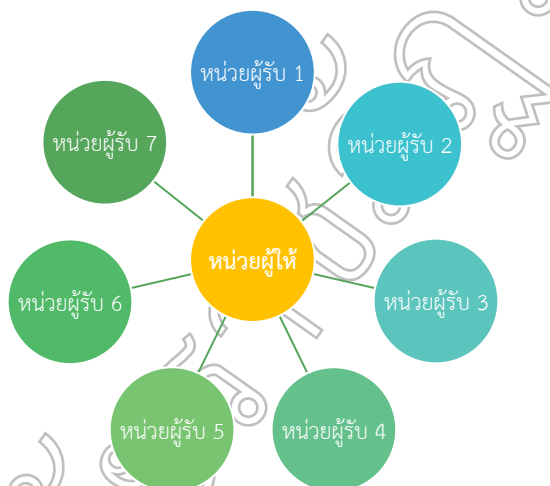


แผนภาพที่ 1 รูปแบบความร่วมมือระหว่างผู้กระทำที่ 1 มหาวิทยาลัยบูรพา กับ ผู้กระทำที่ 2 สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชลบุรี แห่งที่ 28 วัดพุทธศาสตร์



2. ความร่วมมือระหว่างผู้กระทำการที่ 1 (มหาวิทยาลัย) และผู้กระทำการที่ 2 (สำนักปฏิบัติ) กับผู้กระทำการที่ 3 (หน่วยงานที่มีบุคลากรเข้าร่วมโครงการวิจัย) 1) ผู้กระทำการที่ 1 และ 2 ร่วมกันอยู่ในฐานะผู้ให้ความรู้ภาคทฤษฎีผ่านระบบ BUU MOOC และการฝึกปฏิบัติ เรียกผู้กระทำการ 2 หน่วยงานว่า ผู้ให้ 2) ผู้กระทำการที่ 3 ในฐานะผู้รับความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ โดย 2.1) เข้าสู่ระบบ BUU MOOC เพื่อเรียนออนไลน์รายวิชาจิตภาวนาแห่งอัสซี 2.2) เมื่อเรียนภาคทฤษฎีผ่านแล้วระบบจะออกไปประกาศนียบัตรให้ นำไปประกาศนียบัตรแนบการสมัครเข้าโครงการวิจัยเพื่อเข้าฝึกปฏิบัติที่สำนักวัดพุทธศาสตร์ ต้องรายงานผลการฝึกปฏิบัติประจำวันผ่านระบบออนไลน์ (google drive) 3) เมื่อฝึกปฏิบัติครบ 10 วันแล้วให้ตอบแบบประเมินหลังการฝึกปฏิบัติจิตภาวนาแห่งอัสซีผ่านระบบออนไลน์ (google drive) เรียกผู้กระทำการที่ 3 นี้ว่า ผู้รับ 3) ผู้ให้และผู้รับเมื่อฝึกปฏิบัติครบแล้วประชุมสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดเห็นและหาวิธีแนวทาง

สร้างความร่วมมือเป็นเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอัสซีเพื่อขยายผลสู่หน่วยงานและสังคมในวงกว้างต่อไป ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงและวางแผนอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้รับหรือหน่วยผู้รับในโครงการวิจัยนี้แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ 4.1) นิสิต/นักศึกษา จำนวน 1 คน 4.2) ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 16 คน 4.3) พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 28 คน 4.4) พนักงานองค์กรไม่แสวงกำไร จำนวน 3 คน 4.5) เกษตรกร/ประมง จำนวน 9 คน 4.6) ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการ/ผู้รับเหมา จำนวน 30 คน และ 4.7) อื่น ๆ จำนวน 16 รูป/คน แบ่งเป็น (1) พระภิกษุ จำนวน 10 รูป (2) อาชีพอิสระหรือฟรีแลนซ์ จำนวน 1 คน (3) แม่บ้าน จำนวน 5 คน โดยมีอาสาสมัครเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) ข้าราชการ 2 คน 2) เจ้าของธุรกิจหรือธุรกิจส่วนตัว 4 คน 3) นักศึกษา 1 คน 4) พนักงานบริษัท 4 คน 5) พยาบาล 1 คน 6) แม่บ้าน 3 คน ซึ่งสำนักงานหรือบ้านตั้งอยู่ในจังหวัดระยอง ชลบุรี นนทบุรี กรุงเทพฯ และตรอนโต ประเทศแคนาดา

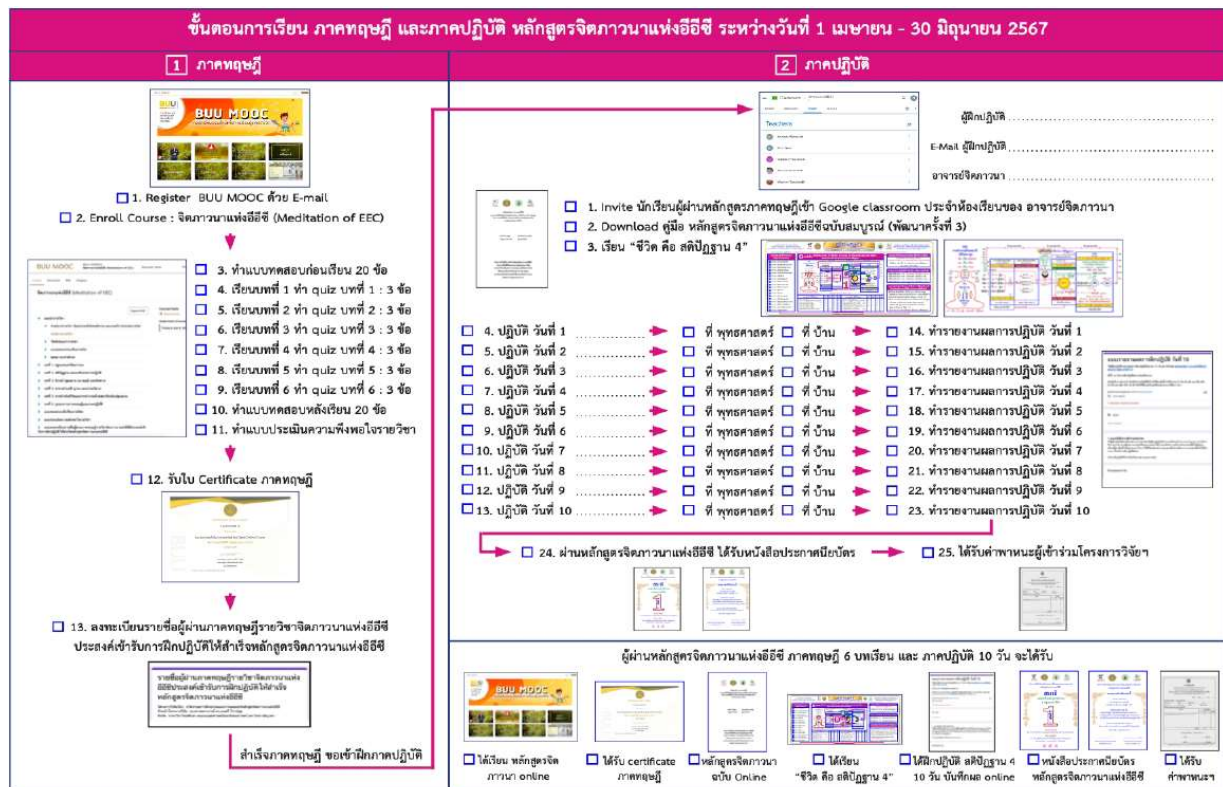


แผนภาพที่ 2 รูปแบบความร่วมมือระหว่างผู้กระทำการที่ 1 มหาวิทยาลัยบูรพา กับ ผู้กระทำการที่ 2 สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชลบุรี แห่งที่ 28 วัดพุทธศาสตร์ ในฐานะ “ผู้ให้” และหน่วยงานที่บุคลากรเข้าร่วมโครงการวิจัย ในฐานะ “ผู้รับ”

แผนผังการดำเนินงาน

หน่วยผู้รับได้วางแผน ปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยมีการประชุมคณะทำงาน จำนวน 9 ครั้ง ทำให้ได้แผนผัง

การดำเนินงานแบ่งเป็นภาคทฤษฎี 13 ขั้นตอน และภาคปฏิบัติ 25 ขั้นตอน ดังแผนภาพที่ 3



แผนภาพที่ 3 แผนผังการดำเนินงานภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ความเห็นจากการประชุมสนทนากลุ่ม

- ภาษาที่ใช้ในรายวิชาจิตภาวนาแห่งอีอีซี อาจแปลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับนานาชาติ โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถช่วยแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษได้
- การเผยแพร่อาจทำได้ทั้งเชิงรับ คือ ให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาและปฏิบัติเอง และเชิงรุก คือ นำเสนอต่อฝ่ายทรัพยากรบุคคลของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพจิตใจ
- การเผยแพร่ไม่เพียงทำในองค์กรหรือหน่วยงานต่อสามารถบอกต่อให้กับสมาชิกครอบครัวหรือลูกค้าโดยทำตนให้เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตและการทำงานเป็นเบื้องต้น
- การเผยแพร่ไม่เพียงทำในกลุ่มที่เป็นทางการเท่านั้น กลุ่มที่ไม่เป็นทางการก็สามารถแบ่งปันได้ เช่น กลุ่มไลน์ แต่อาจมีข้อจำกัดในกรณีมีเวลาน้อยในการศึกษาภาคทฤษฎี เพราะสมาชิกของกลุ่มต้องการฝึกเพื่อการผ่อนคลาย ในขณะที่การศึกษาภาคทฤษฎีทำให้เครียด
- การบอกต่อหรือการเชิญชวนเพื่อนร่วมงานหรือสมาชิกในครอบครัวในบางกรณีเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ค่อนข้างยาก เพราะเพื่อนร่วมงานอาจเข้าใจเป็นอย่างอื่น การมีช่องทางออนไลน์ เช่น คลิปวิดีโอที่เผยแพร่ในยูทูบ (YouTube) จึงช่วยให้ทำความเข้าใจได้ง่าย

6. สำนักปฏิบัติธรรมฯ อาจกำหนดวันเวลาเพื่อการศึกษาและปฏิบัติเป็นประจำทุกเดือน ผู้ที่สนใจสามารถมาศึกษาและปฏิบัติได้ซึ่งการมีกำหนดวันเวลาที่ชัดเจนจะช่วยให้การวางแผนการเดินทางได้

7. สำนักปฏิบัติธรรมฯ ควรมีกลุ่มไลน์ของผู้ฝึกปฏิบัติเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและทันทั่วถึง

8. สำนักปฏิบัติธรรมฯ หรือมหาวิทยาลัย ควรพัฒนาแอปพลิเคชัน (application) เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาและปฏิบัติให้ครบวงจรโดยไม่ต้องมีการกรอกข้อมูลหรือคิดคำนวณนอกระบบ และควรเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถใช้งานได้ง่าย ไม่ผูกติดกับอีเมลของผู้ใช้ เพราะผู้ใช้งานหนึ่งไม่สะดวกในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ซับซ้อน

9. การให้สามารถฝึกปฏิบัติได้ทั้งที่สำนักและที่บ้านเป็นเรื่องที่ดีมากเพราะลดอุปสรรคปัญหาจากการเดินทาง แต่การปฏิบัติที่บ้านมีข้อจำกัดอย่างอื่นโดยเฉพาะความไม่เป็นสัปปายะซึ่งอาจทำให้การฝึกปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายจิตภาวนาแห่งอีอีซีมีพัฒนาการ 2 ชั้น คือ ชั้นแรกเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติระหว่างผู้วิจัยและสำนักวัดพุทธศาสตร์ ต่อมาได้จัดให้เป็นระบบและขยายออกไปสู่ผู้สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเกิดขึ้นของ



เครือข่ายทางสังคมที่ซัวล แอร์มหล้า และคณะ (2563) ระบุไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ ธนปกิจ และ พัทณี เขยจรรยา (2560) ที่ระบุว่า การสร้างหรือการก่อตั้งเครือข่าย ขึ้นเป็นระยะที่ 1 ใน 4 ระยะของการพัฒนาเครือข่ายและเป็นระยะ ที่ยากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในที่สุดโครงการวิจัยนี้ทำให้เกิดเครือข่าย ในลักษณะวงล้อหรือดาวซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบโครงสร้างของ เครือข่ายตามที่เสนอของ Hanneman และ Riddle (2005) และ Mears (1974)

การสร้างเครือข่ายจิตภาวนาแห่งอื้อซี มีเป้าหมายคือ ความร่วมมือด้านจิตภาวนาแห่งอื้อซี และตัวชี้วัดคือ วัด สำนัก หรือ สถานปฏิบัติธรรมในอื้อซี และหน่วยงานที่มีบุคลากรเข้าร่วม โครงการวิจัยมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยบูรพา หากโครงการวิจัย ไม่ได้ร่วมมือกับสำนักวัดพุทธศาสตร์ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ศึกษาและพัฒนาแบบจิตภาวนาแห่งอื้อซี สร้างและทดสอบ ประสิทธิภาพหลักสูตรจิตภาวนาแห่งอื้อซี อาจไม่สามารถดำเนิน โครงการวิจัยปีที่ 3 นวัตกรรมการฝึกอบรมและเผยแพร่หลักสูตร จิตภาวนาแห่งอื้อซีได้

โครงการวิจัยปีที่ 1-2 นักวิจัยได้เข้าศึกษาและปฏิบัติตาม เงื่อนไขของสำนักวัดพุทธศาสตร์จนทำให้เกิดความไว้วางใจว่า นักวิจัยมีความเข้าใจในแนวปฏิบัติของสำนัก และนักวิจัยเองก็วางใจ เช่นกันว่าแนวปฏิบัติของสำนักอธิบายตามหลักวิชาการร่วมสมัยได้ จึงทำให้เกิดเป็นเครือข่ายโดยธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมพุทธศัณคัย กับพระพุทธศาสนาซึ่งมีศรัทธาเป็นตัวนำและมีวัดหรือสำนัก ที่ตนศรัทธาเป็นเบื้องตันอยู่แล้ว ทำให้เมื่อเผยแพร่หลักสูตรออกไป นอกสำนักวัดพุทธศาสตร์กว้างออกไปในหมู่คนที่ไม่รู้จักทั้งสำนัก วัดพุทธศาสตร์และนักวิจัย ความศรัทธาต่อสิ่งที่นักวิจัยนำเสนอ ย่อมไม่มีแน่นอนโดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตซึ่งเข้าใจกัน โดยทั่วไปว่าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุ จึงผู้เข้าฝึกปฏิบัติโดยส่วนมาก เป็นผู้รู้จักหรือศรัทธาในสำนักวัดพุทธศาสตร์อยู่แล้วไม่มากนักน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแบบประเมินหลังฝึกปฏิบัติที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ฝึกปฏิบัติมีความรู้เกี่ยวกับจิตภาวนาแห่งอื้อซีอยู่แม้จะในระดับที่ ต่างกันก็ตาม

การสร้างเครือข่ายในครั้งนี้ จึงยังอยู่ในระดับเริ่มต้น คือ มหาวิทยาลัยบูรพาโดยนักวิจัยและสำนักวัดพุทธศาสตร์ร่วมมือกัน ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติแก่ผู้สนใจจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนบุคคลทั่วไป ส่วนความร่วมมือ 3 ฝ่ายเพื่อวางแผน ดำเนินการ วัด ประเมิน และปรับปรุงแนวทางพัฒนาจิตเพื่อชีวิต และการทำงานของทรัพยากรบุคคลของหน่วยงานต่าง ๆ จำเป็นต้อง ดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไป

การดำเนินโครงการวิจัยโดยความร่วมมือกับสำนักวัด พุทธศาสตร์เป็นเวลาต่อเนื่องสามปีถือเป็นความร่วมมือที่ต่อเนื่อง และมีผลงานร่วมกันเป็นที่ประจักษ์ หากมีการร่วมมือต่อไปเพื่อสร้าง เครือข่ายกับหน่วยงานที่ 3 จะทำให้ไม่เพียงหน่วยงานแต่รวมถึง สังคมวงกว้างด้วยได้รับประโยชน์จากการพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิ ระดับปฐมฐานเพื่อใช้ในการชีวิตและการทำงาน ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่าน มาทางมหาวิทยาลัยโดยนักวิจัยและสำนักวัดพุทธศาสตร์ได้ร่วมมือกัน บริการวิชาการอย่างน้อย 2 ครั้งแล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

มหาวิทยาลัยบูรพา ควรขยายการสนับสนุนการวิจัยในมิติ ด้านจิตใจเพิ่มขึ้น ซึ่งในพื้นที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยคือ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง มีวัดและสำนักปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากที่ดำเนินการ พัฒนาด้านจิตใจ จึงควรสร้างความร่วมมือเป็นเครือข่าย เช่น การจัดตั้งศูนย์ EEC Mindfulness Center เพื่อให้มีการศึกษาและ เผยแพร่การหลักการและวิธีการพัฒนาด้านจิตใจให้เหมาะสมกับ ผู้คนในพื้นที่ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับเครือข่ายจิตภาวนา เครือข่ายอื่น ๆ เช่น วัดหนองป่าพง วัดพระธรรมกาย สถาบัน พลังจิตตานภาพ เพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างเครือข่าย ภายใต้อำนาจและความพร้อมที่มีลักษณะเฉพาะแต่ละพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการฝึกอบรมและการเผยแพร่หลักสูตรจิตภาวนาแห่งอื้อซี ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยบูรพา งบประมาณเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม ประเภท Fundamental Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

เอกสารอ้างอิง

- ธัญลักษณ์ ธนปกิจ และพัชนี เขยจรรยา. (2560). กระบวนการ ถ่ายทอดการสื่อสารแบบเครือข่ายจากพันธมิตร ภาคธุรกิจ สู่มิตรภาคการศึกษา. วารสารปัญญาภิวัฒน์. 9(3): 155-168.
- พระมหาปริชา เขมมนโท. (2562). การบริหารเครือข่ายสำนัก ปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 8(4): 364-375.



- พระมหาไพฑูรย์ ปภสฺสโร, สีน งามประโคน และอุทัย สติมัน. (2561). รูปแบบเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(2): 192-204.
- ซัชวาล แอ่อมหล้า และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ของเครือข่ายการอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่กลอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 4(2): 79-92.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2558). เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดฯ*. 8(2): 120-127.
- มนตรี วิวาทสุข. (2566). นวัตกรรมการฝึกอบรมและการเผยแพร่หลักสูตรจิตภาวานาแห่งอีอีซี. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Dijk, J.V. (2006). *The network society*. London: SAGE Publication.
- Hanneman, R.A. and Riddle, M. (2005). *Introduction to Social Network Methods*. Riverside, CA.: University of California, Riverside.
- Mears, P. (1974). Structuring Communication in a Working Group. *The Journal of Communication*. 24: 71-79.